

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LAISVĖS ATĖMIMO VIETŲ LIGONINĘ

2020-02-06 Nr. 4D-2019/1-1367
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas), atliekančio laisvės atėmimo bausmę Marijampolės pataisos namų Kybartų sektoriuje (toliau vadinama ir - Marijampolės PN), skundą (toliau vadinama ir – Skundas) dėl Laisvės atėmimo vietų ligoninės (toliau vadinama – LAVL) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo neužtikrinimu.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma:

„[...] stengiuosi gauti medicinos pagalbą dėl sutrikimo jau apie du metus ir esu visapusiškai ignoruojamas [...]. Kreipiausi į pataisos namų daktarus, direktoriaus pavaduotoją, bei direktorių, taip pat į LAVL [...]. Šių metų rugsėjo 10 d. po ilgai trukusių pataisos namų, bei LAVL specialistų apžiūrų buvau nukreiptas į Vilkaviškio ligoninę <...> apžiūrai ir man buvo nustatyta diagnozė [...]. Man nedelsiant buvo paskirti vaistai [...] išrašytas receptas [...], bet aš jokių vaistų iki šiol negavau ir niekas nekreipia dėmesio į tai [...]. [...] net pačio galimybė įsigyti vaistus yra ignoruojama ir nėra suteikiama galimybė įsigyti vaistus iš laisvės už savus pinigus. [...] Man tiesiog reikia recepto vaistams, kad mano artimieji galėtų man juos nupirkti [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2019 m. lapkričio 5 d. raštu Nr. 4D-2019/1-1367/3D-2690 kreipėsi į Marijampolės PN, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

2020 m. sausio 21 d. Seimo kontrolierius gavo 2020 m. lapkričio 21 d. Laisvės atėmimo vietų ligoninės (toliau vadinama – LAVL) raštu persiustą raštą Nr. 20/07-5-315 – Marijampolės PN dirbančio šeimos gydytojo paaiškinimą; jame ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. „Nuteistasis X 2019-09-10 buvo konvojuotas į VšĮ Vilkaviškio ligoninę, kur buvo konsultuotas gydytojo dermatologo. Jam rekomenduotas medikamentas, kremas su veikliąja medžiaga „Imikvimod“. Paskirtu medikamentu nuteistasis aprūpintas nebuvo dėl to, kad Marijampolės pataisos namai (nuo 2019-10-01 Laisvės atėmimo vietų ligoninė (LAVL) juo aprūpinti negali. Medikamentai įkalinimo įstaigoms perkami remiantis sutartimis su medikamentus

tiekiančiomis, didmeninėmis įmonėmis. Sutartys sudaromos su medikamentų tiekėjomis, atskirų pozicijų laimėtojomis. Konkursą organizuoja Kalėjų Departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos. Kremai su veikliąja medžiaga „Imikvimod“ į konkursus nėra įtraukti. Nekonkursiniai medikamentai perkami per Centrinę perkančią organizaciją (CPO). Šių kremų, tarp galimų per CPO įsigyti medikamentų sąrašuose, nėra“;

4.2. „Į Marijampolės pataisos namų administraciją, su prašymais padėti gauti gydytojo dermatologo rekomenduotą medikamentą, nesikreipė. Medikamentų priėmimo iš nuteistųjų artimųjų su gydytojų tarpininkavimu klausimu, ne kartą buvo bendrauta su Marijampolės pataisos namų direktoriumi Regimantu Kavaliausku. Direktorius išsakė poziciją, kad jokie medikamentai iš nuteistųjų artimųjų priimami nebus, kadangi tokios galimybės nenumato galiojantys teisės aktai“;

4.3. „X kreipėsi į mane priėmimo metu 2019-10-10 dieną, reikalaujamas aprūpinti jį kremu su veikliąja medžiaga „Imikvimod“. X buvo užsakyta gydytojo dermatologo konsultacija LAVL, kad būtų pritaikyti kiti medikamentai. Pacientui paaiškinau, kad 2019-10-11 vykstame į pasitarimą LAVL, į kurį vešiuosi ir medikamento „Imikvimod“ recepto kopiją. Vaistininkės [...] buvo paprašyta išsiaiškinti kremo su „Imikvimod“ nupirkimo už LAVL lėšas galimybes. Vaistininkė išsiaiškino, kad šiuo medikamentu LAVL neaprūpins dėl aukščiau išdėstytų priežasčių. Priėmimo 2019-10-24 dieną metu X išsiaiškinau, kad už LAVL lėšas nupirkti dermatologo rekomenduoto kremo, su veikliąja medžiaga „Imikvimod“, jokių galimybių nėra. Ir laisvėje pacientai šį kremą perka tik už savo asmenines lėšas. Tada X pareikalavo išrašyti naują receptą, kadangi turėto galiojimas pasibaigė. Nuteistajam paaiškinau, kad gydytojams, dirbantiems įkalinimo įstaigose, receptų išrašymo galimybė nėra numatyta. Bet, pirmiausia nuteistasis turi gauti leidimą iš pataisos namų direktoriaus, dėl šio vaisto priėmimo į pataisos namus. Aš pažadėjau tarpininkauti [...]“.

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

5. Europos Žmogaus teisių konvencijos (toliau vadinama – EŽTK) :

3 straipsnis – „Kankinimo uždraudimas“- „Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį, arba tokiu būdu būti baudžiamas.“

6. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2006 m. sausio 11 d. priimtos rekomendacijos šalims narėms Nr. (2006)2 „Dėl Europos kalinimo taisyklių“:

6.1. *39 punktas* – „Kalėjų valdžia turi rūpintis visų kalinių sveikata“;

6.2. *40.3 punktas* – „Visi kaliniai turi turėti galimybę naudotis medicinos paslaugomis, kurios teikiamos šalyje, ir negali būti diskriminacijos teisinės padėties pagrindu“;

6.3. *40.5 punktas* – „Visos reikalingos medicinos, chirurgijos ir psichiatrijos paslaugos, įskaitant ir tas paslaugas, kurios yra prieinamos visuomenėje, turi būti suteiktos kaliniui.“

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

7.1. *11 straipsnis „Bendrosios nuteistųjų teisės* – „1. Nuteistieji turi teisę teisės aktų nustatyta tvarka: [...] 3) gauti medicinos pagalbą; [...]“;

7.2. *174 straipsnis „Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų asmens sveikatos priežiūra“* – „1. Asmens sveikatos priežiūros paslaugos arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekantiems nuteistiesiems teikiamos sveikatos apsaugos ministro ir teisingumo ministro nustatyta tvarka. 2. Pirminio lygio ambulatorinę arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų asmens sveikatos priežiūrą užtikrina laisvės atėmimo vietų ligoninė arba pataisos įstaigų asmens sveikatos priežiūros padaliniai. Pirminio lygio ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos pataisos įstaigų patalpose. 3. Kai laisvės atėmimo vietų ligoninė arba pataisos įstaigų asmens sveikatos priežiūros padaliniai dėl objektyvių priežasčių negali užtikrinti pirminio lygio ambulatorinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės

atliekantiems nuteistiesiems, šių paslaugų teikimą pataisos įstaigų patalpose pagal sudarytas sutartis užtikrina savivaldybės, kurios teritorijoje veikia pataisos įstaiga, pirminio lygio ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikianti asmens sveikatos priežiūros įstaiga. Sprendimą dėl konkrečios pirminio lygio ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigos, kuri užtikrins asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes atliekantiems nuteistiesiems, paskyrimo priima savivaldybės, kurios teritorijoje veikia pataisos įstaiga, taryba. 4. Antrinio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugos, kurios neteikiamos laisvės atėmimo vietų ligoninėje, ir tretinio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugos arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes atliekantiems nuteistiesiems teikiamos arčiausiai esančiose ir atitinkamas paslaugas galinčiose suteikti valstybės arba savivaldybių asmens sveikatos priežiūros įstaigose. 5. Asmens sveikatos priežiūros paslaugos valstybės arba savivaldybių asmens sveikatos priežiūros įstaigose teikiamos užtikrinant nuteistųjų apsaugą. 6. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes atliekančių nuteistųjų asmens sveikatos priežiūrą organizuoja Sveikatos apsaugos ministerija.“

Tyrimo išvados

8. Skunde nurodoma, kad LAVL pareigūnai neužtikrina tinkamos Pareiškėjo sveikatos priežiūros, t. y. neaprupina gydytojo dermatologo paskirtu vaistiniu preparatu su veikliąja medžiaga „Imikvimod“ ir nesudaro galimybės pačiam jo įsigyti.

9. Tiek tarptautiniuose, tiek Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims *turi būti teikiamos tokios pat asmens sveikatos priežiūros paslaugos kaip ir laisvėje esantiems asmenims*, tais atvejais, kai tokių reikiamų paslaugų negali suteikti laisvės atėmimo vietų gydymo įstaigos, paslaugos gali būti teikiamos valstybės arba savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešosiose įstaigose (šios pažymos 6 punktą).

Europos kalinimo taisyklėse nustatyta, kad kalėjimų valdžia turi rūpintis visų kalinių sveikata bei visi kaliniai turi turėti galimybę naudotis medicinos paslaugomis, kurios teikiamos šalyje, ir negali būti diskriminacijos teisinės padėties pagrindu. Visos reikalingos medicinos, chirurgijos ir psichiatrijos paslaugos, įskaitant ir tas paslaugas, kurios yra prieinamos visuomenėje, turi būti suteiktos kaliniui.

Tai reiškia, kad nuteistiesiems turi būti teikiamos tokios pačios kokybės sveikatos priežiūros paslaugos kaip ir laisvėje esantiems asmenims, t. y. sudaromos sąlygos susitikti su asmeniui aktualios srities gydytoju, suteikiamos išsamios konsultacijos dėl asmens sveikatos būklės, paskiriamas tinkamas gydymas, užtikrinamas savalaikis paskirtas gydymas arba / ir gydytojų rekomendacijų įvykdymas.

Europos Žmogaus Teisių Teismas yra konstatavęs, kad Europos Žmogaus teisių konvencijos (toliau vadinama – EŽTK) 3 straipsnio nuostatos įpareigoja valstybę saugoti asmenų, kuriems atimta laisvė, fizinę gerovę, be kita ko, suteikiant jiems būtiną medicininę priežiūrą. Taigi tinkamos medicininės priežiūros nebuvimas gali būti laikomas nežmonišku ar žeminančiu elgesiu, prieštaraujančiu EŽTK 3 straipsniui. (*Florea prieš Rumuniją*, Nr. 37186/03, 2009-09-14 sprendimas).

10. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2019-09-10 buvo konvojuotas į VŠĮ Vilkaviškio ligoninę, kur buvo konsultuotas gydytojo dermatologo, Pareiškėjui buvo išrašytas receptas ir rekomenduotas medikamentas– kremas su veikliąja medžiaga „Imikvimod“. Paskirtu medikamentu Pareiškėjas nebuvo aprūpintas. Kaip teigia LAVL gydytojas (šios pažymos 4.2 punktą), medikamentai įkalinimo įstaigoms perkami remiantis sutartimis su medikamentus tiekiančiomis didmeninėmis įmonėmis; sutartys sudaromos su medikamentų tiekėjomis, atskirų pozicijų laimėtojomis. Konkursą organizuoja Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos

teisingumo ministerijos. Kremai su veikliąja medžiaga „Imikvimod“ į konkursus nėra įtraukti, nekonkursiniai medikamentai perkami per Centrinę perkančią organizaciją (CPO). Šių kremų, tarp galimų per CPO įsigyti medikamentų sąrašuose, nėra.

Pareiškėjas Skunde nurodė, kad medikamentą jam galėtų nupirkti artimieji, tačiau, pasak LAVL gydytojo, Marijampolės PN direktorius išsakė poziciją, kad jokie medikamentai iš nuteistųjų artimųjų priimami nebus, kadangi tokios galimybės nenumato galiojantys teisės aktai.

11. Kaip nustatyta Europos kalnimo taisyklėse, valdžia turi rūpintis visų kalinių sveikata bei visi kaliniai turi turėti galimybę naudotis medicinos paslaugomis, ir negali būti diskriminacijos teisinės padėties pagrindu. Tai reiškia, kad kalnimo laikotarpiu kaliniai yra visiškoje valstybės priežiūroje, kaliniams įkalnimo įstaigose turi būti sudarytos sąlygos gauti vaistinius preparatus, kuriuos nurodė vartoti gydytojas. Todėl tokia situacija, kai Pareiškėjui yra paskiriami konkretūs vaistai, tačiau dėl biurokratinių trukdžių jie nėra suteikiami (perkami) ir taip nėra užtikrinamas gydytojo paskirtas gydymas, Seimo kontrolieriaus nuomone, pažeidžia net tik teisės aktų reikalavimus, bet ir gali būti laikoma nežmonišku ar žeminančiu elgesiu.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundas yra pagrįstas.

LAVL direktoriui rekomenduojama kuo skubiau imtis priemonių, kad Pareiškėjas gautų jam paskirtą gydymą.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

12. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neaprupinant jo gydytojo paskirtu vaistiniu preparatu su veikliąja medžiaga „Imikvimod“, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

13. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Laisvės atėmimo vietų ligoninės direktoriui rekomenduoja:

imtis priemonių, kad Pareiškėjui kuo skubiau būtų užtikrintas gydytojo paskirtas gydymas.

14. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriui rekomenduoja:

imtis priemonių, kad pavaldžios įkalnimo įstaigos nuteistiesiems užtikrintų gydytojų paskirtą gydymą ir ateityje tokios situacijos nesikartotų.

15. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**